

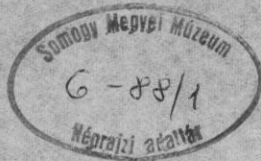

Szólóörtes, helykörség, csók

LAJOS TISZKAI
G-88/1-27
MAGYAR KÖZTARSASAG

Magyar Népi Művészeti Múzeum
NA-1936/88
Néprajzi adattár

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Ruzsa Lajos, 1912.
r.k. v.
/cseléd/

Csősz történet

Édesapámnak vót egy sógora a testvérinek a férgye, ~~szk~~ csősz vót Toponárba, aztán karácsony este kiment, hogy fog egy nyulat, vót neki puskája, kiment vadászni. Rálőtt a nyulra, de nem találta el, hanem a nyul odament és megveregette a lábát, azér mer karácsony este vót, és akkor nem szabad lüni az állatokra, de ha k lünek ugyse találják el.

Gáll Éva
1984. VIII. 29.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Ruzsa Lajos, 1912.
r.k. v.
/cseléd/

Mezőőr

A kalapomon van fácánbogyó, mátyásmadár /szajkó magyarul/, ez meg vad bakréce farka, puskám vót nekem avval lüttem a madarakat a tollukat meg a kalapomra rajtam, ez disz, gyel. 8 éve mentem nyugdíjba, az utódom a Nagy Károl lett. Az vigyáz a zsebnetyszőkre, hogy el ne lopják őket.

Gáll Éva
1984.VIII. 29.

Nagyberki-Szalacska hegy
Ujváros u. 27.
Somogy m.

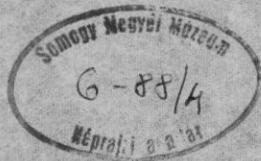

/Hosszi/ Vörös Ferenc, 1922.
r.k. v.
sz: Nosztrány puszta, Tolna m

Itt lakott a csősz a hegyen, a keresztrel szemben a fordulónál közvetlenül a suszter Tar Gyula pincéje mellett vót a csőszház. Megbízható embert fogadtak meg hegycsősznek, olyant, akit nem lehet lekenyerezni. Olyan proletáremberfélék mentek el csősznek, akinek nem vót földje, de valahán megköllött neki élni, olyan 50 év körüliek vótak a csőszök, nem vót gyereük. Tudval vót, hogy van, és nem mentek olyan bátran be más szőlejibe, mer nem tudhatták, hogy mikor köszön rájuk a csősz. Vót puskája meg egy kutya vele. Minden pincéhez odament és mindegyikhöz tett valami jelt. Vagy karót támasztott az ajtóhoz, vagy a kujcslikba szurt egy marék füvet vagy egy gyufaszálat eltört és beszurta az ajtónyílásba, azt jelentette, hogy a csősz itt járt. Ha meglátta, hogy kinn vagyunk, odagyütt és azt mondta: "Jónapot, szomszédasszony, itt a csősz! Akkor behívták és megkinálták egy pohár borral. Ha a gazda nem is vót itt, az meg volt beszélve, hogy a liter bort hova teszi el a csősznek, amikor jött töltött magának egy pohárral és visszatette a többit, ilyen gazdák is voltak.

Gáll Éva
1984. VIII. 30.

Nagyberki-Szalacska hegy
Ujváros u. 27.
Somogy m.

/Hosszi/ Vörös Ferenc, 1922.
r.k. v.
sz: Nosztrány puszta Tolna m

Lopás

Eccer gyüttem, akkor még szógáltam a vasuthál, nagyán szép paradicsomom vót ebbe a forgatásba itt a Kocsis Irmába, hát egy ember szedi a paradicsomot teknyőbe. Olyan teknyőbe, amit a cigányok csinyáta k. Mondom neki: Jónapot kívánok! Rám néz, mondom: szödi. szödi? Hát azt mondja enni, te Feri egypárat. Mondom: azt mind megöszi? Egy egész teknyővel vót nála. Mondom : azt mind megöszi, mer ha megöszi akkor vigye jel, de ha nem öszi meg akkor ne vigye jel, mer nekem is köll." Oda leburátotta. Mondom: Pali bátyám vigye jel, mer nekem nincs hozzá edényem ha le van véve ott elfog rohadni. Ha má levette, akkor vigye a Jézus nevibe." Ugy elment úgy elszégyüllte magát, jajj mikor szoktam vele találkozni az utcán, szokja mondani: "Ne haragudj ám Feri, olyan szép vót, hogy nem tudtam megállni.." - Ó mondom, a rossebb egye meg én má el is felejtettem. Pedig nem felejtettem ám el. Mer ha azt mondja nekem, hogy Te Ferikém adjál abbul a paradicsombul nekem ötöt, annyira megenném, olyan szép szine van. Biztos azt mondtam vóna, hogy tessék parancsulni, vegyen. Egy másik ez a tartály tele vót vízzel, nekem itt mindig annyi vizem vót permetünyi való, hogy sose köllött hordani. De az apósom meghalt, én a vasutra jártam dógozni, a feleségem meg a mezőgazdaságot intézte, gyerekeket nevelte, sose maradt vizem permetünyi, pedig mindig vót itt viz bőven, eső után elgyüttem kimerni a vizet hordóba, hogy tartalékuljam permetünyi, hordót mosni, de csak egy ujjnyi vizet találtam a fenekibe, pedig látszott hogy tele vót, a tetejin folyt ki. Hogy mondta vóna, hát adjál 4-5 vödörrel, mer nekem is köllene ugye, inkább képesek vótak elhordani majdnem az utolsó csöppig. Nohát aztán a sudárfás kuttul tolhattam a vizet, egy 25 l-es tejes kannát főszereltem a bicikli pedáljára meg korsókat és abba hordtam permetünyi a vizet, meg a Pappödrübül a feleségemmel. No most ha az ember szól, hát nem láttam ugye hogy ki vitte jel, meglátszott a nyoma a vizes fűbe, ahogy kihordták a vizet, az anyósom is mondta, hogy jól van Feri hagyjad. Jól van, de azért nem mindegy, hogy nekiállok permetünyi vagy előbb meg köll hordanom a vizet.

Gáll Éva
1984. VIII. 30.

Kisberki
Somogy m.

Nagy Tibor, 1927. I. 9.
/tanító/ r. k. v.

Csősz

Emlékszek, gyerekkoromban az öreg Tódor Miska bácsi volt a csősz, s úgy jelezte, hogy öröködik, hogy mikor elment a gazda, akkor a présházajtóba állított karót megfordította.

Meg ha ment az ember kétszer- háromszor harmadik nap még mindig nem volt ott az öreg, de amikor egy fél óráig ott voltam, akkor már megjelent.

Ugyhogymondták is olyan szimata nincs senkinek, mind a csősznek. Mer akkor nem jön oda, mikor nincs ott senki, hanem amikor ott vagyok, mer inni akart.

A csőszet mindig meg kellett kínálni, de vót amelyik nem fogadta el, olyan is vót, amelyik hozott magával egy üveget és azt mondta: "ide" és akkor abba öntöttük a pohár bort. Általában egyedülálló emberek mentek el csősznek, s ha valaki járt a szőlőben, akkor szóltak a gazdának.

A lopást is bele szokták venni a kisbíró versébe pl.

Három bokor ribizli, Rózsi néni szemezi.

Azért mondták, mert ribizlit szokott lopni egy berki asszony, minden faluba akad egy ~~ilyen szaka~~ ilyen szaka, vagy a legtöbb faluba.

Én nem tudok olyanról, hogy Szalacsán komoly szőlőlopás lett volna, olyan előfordult, hogy leszüretelte valaki a másik szőlőjének egy nagyobb darabját vagy péntek előtti napon, mer pénteken vót piac, akkor a kosarának az aljára vagy a tetejére tett egy kicsit a szomszédébul is, de nem úgy, hogy megkopaszította, hanem innét egy fürtöt, onnét egy fürtöt, vagy ha el vót gereblyézve akkor levetette a cipőt és úgy ment be, esetleg vitte a gereblyét és utána gereblyézett. Ugy, hogy nagyon észre ne vegyék.

Mint pl. most a temetőben a sír mellett a feleségem mondja, hogy: "Nézd apu kipotyogott az árvácska tavasszal és most szépen kihajtott," mostmár majdnem virágzott, szép bimbó vót rajta, volt kb. 10-11 szál úgy körbe mellette. No azt mondja rendbetesszük a sírt akkor meg van az árvácska, most mentünk a héten és nem vót ott egy szál se elvitték. De nem a síron vót, hanem mellett, mer ha a síron lett volna nem vitték volna el

Gáll Éva
1984. X. 18.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.
4.

Erdélyi Gyula, 1913.
r.k. v.

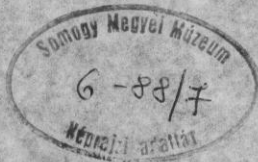
Hegycsász

Mikor én mögvettem a szőlőt akkor még vót hegycsász is, Kochnak hitták. Ha jaz embör ment a szőlőhegyen köröszték, az végig kísérte, ment utána, nehogy hozzányuljon a szőlőhöz. Mikor kiért oda az erdőhöz, akkor lezárta a sorompót. Fagöröndök két duc vót leállitva aztán keresztbe rá egy * rud, az vót a spompó, Csillevégnél. Erre elöl nem vót sorompó, mer itt szokott jobban tartózkodni a följártnál a csász. A császház ott vót a körösztnél, ahun Csille kezdődik. Nem nagyon lehetett ám gatyázni, akinek nem vót ott szőleje még kocnával se vihetett fát, se méterfát se öleset.

Gáll Éva
1984. X. 1.

Csász

Vót a hegyen császaház is, mink pusztítottuk el, mikor a pincét csinnyátuk, abból az anyagból építettük. Ott vót a körösztnél, amind megyünk Csillébe, ott gyün össze a két ut, egy ami gyün az eljön, a másik meg ami Szalacská-ról vezet Csillébe, ahogy menni lefelé balról vót a császaház abba a sarokba. Szoba, konyhából állt.

Császnek leginkább olyan munkaképtelen bregek mentek el, akik ketten vótak a feleségükkel, kibregedett cselédek, aztán ugye arra még tehetős vót, hogy őrzöze a szőlőt, mer olyan sok dóga nem vót nekije.

Vót egy olyan csász is, aki megismerte hogy ki szok lopni, kifigyelte, de csak akkor szólt a gazdának, mikor má megfogta a lopót.

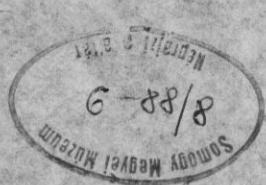
A császt a gazdák fizették, terület után adtak neki gabonát, mink a 2000 □ öl szőlő után adtunk neki 2 fickóval / a mérőnek az 1/8-ad része, a mérő vót 50 l., abba vót 4 fölöntő, egy fölöntőbe vót 4 fickó/

Fából készült mindegyik, dongákból. Minden pince után járt még egy kenyér. A csász maga ment be a kenyérér a faluba, ő osztotta be, hogy mikor kihő esetleg megmondta előre, hogy : "megyek ám kenyérér!" Ahun két pince vót egy földél alatt azután két kenyér járt neki.

Az utóbbi időbe vót pisztolya. Egy karót támasztott az ajtóba.

Pl. ha este elmentünk haza, de másnap is jöttünk, regge ott vót a karó, akkor tudtuk, hogy vót vagy este vagy hajnalba. Sokszor nem is ment el addig, még nem ivott, meg ugy is vót, hogy nem fogta jel. Nem is vót itt egy nap mindenki, de hát ihatott. Aki kinn vót a szőlőbe, anná mögje-lent papközbe. Akkor este mikor elment má a nép haza, akkor végig járta a hőgyet, megtudta, hogy ki alszik itt. Égett a gyertya vagy lámpa, meg hát be is jelenkezett nála. Azokat is figyelte, főleg hogyha kitapasztalta, hogy idegen tárgyó hozzányul. Pl. előfordult az is, hogy egyik gazda

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Kiss Sándor, 1905. XII. 26.
r.k. v.

Csász 2.

meglopta a másikat, pl. ha éngem látott valaki, hogy szedem csak példának mondom, akkor enézött másfelé vagy elbujt még én elvégeztem a munkámat, mikor indulni akartam vóna, akkor előgyűtt a gazda. Nyilvánosságra nem ~~xé~~ lett hozva, csak úgy mögmondták szájrul szájra egyik a másikának, mindenki megtudta ki a kezes, ki nyul hozzá a máséhoz. Vót olyan is, hogy Szalacskán vót a szőlője, Csillébe vót a pincéje, azt menet közbe má megrakódott szőlővel az utmenti lugosokrul. Ezt is látták, vót róla egy pletyka.

Gáll Éva
1984. X. 1.

Csősz

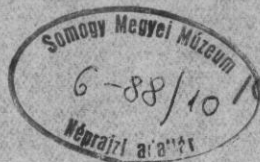

Minden pincésgazdátul kapott egy kenyeret, hol egyiktől, hol a másiktól sorba ki szoktuk neki hozni. Ugye akkor még mindenkinek vót kemencéje, otthon sütötték a házikenyeret, nem volt ilyen probléma, mind mostanába, hogy el köll menni Kaposvárra kenyérér.

A csőszház egy szobából meg egy konyhából állt, volt benne egy rakott kemence is, a feleségével együtt élt itt kinn a csősz, a gyerekei meg benn laktak a galuba, de vót olyan is, aki vidékrül gyütt ide. Ugy emlékszek Kok János bácsi volt az utolsó csősz, Szentiványbul gyüttek ide lakni. Cselédember vót, gabonát meg kenyeret adtunk neki a szőlő őrzéséért.

Gáll Éva
1984. III. 23.

Nagyberki-Szalacska
Somogy m.

Göllei/ Kovács Imre, 1919.
r.k. v.

Hegybiró

A hegybirót a hegyközség választotta. Az utolsó hegybiró, akire én emlékszek Tar Péter volt. De itt nálunk nem volt olyan nagy szerepe, mint pl. Mozsgón /Szigetvár mellett/, ahol elrendelte, hogy mikor kell elkezdeni a szüretet, vagy Döbröközbe, ahol kinn laknak a hegyen, azok az igazi hegyközségek. Itt csak kigyűttek hálásra, de hogy valaki végig kinn lakott volna én arra nem emlékszek.

Gáll Éva
1984. III. 23.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Kiss Sándor, 1905. XII.26.
r.k. v.

Hegyközség

Vót egy hegybíró, két hegyelöljáró, ezek nem töttek esküt, a csósz az esküdött vót, a főbíróná benn Kaposba esküdött föl. A helybeli gazdák választották meg a hegyközségnek a vezetőit. Fölzabadulás előtt egypár évvel már megszűnt a hegyközség, az utolsó hegybíró Varga János vót. Különben Magda Jancsinak hittuk csak, mer az anyjának Magda vót a neve, arról nevezték el, mer sok Varga vót a faluba, azt mindegyiket megkülönböztették egy névvel.

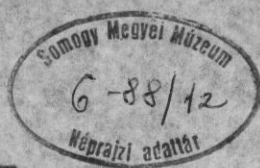
Hegybírónak azt választották meg, skinék legalábbis vót helyismerete, meg rüdüös embernek köllött lennie, legalább részöges vagy goromba ne lögyék. Nem a vagyona határozta meg, hogy kit választanak meg hegybírónak, mint a falusi bírókat valamikor, mer falusi bírónak mindig a leggazdagabb embert tették meg.

1912 vagy 13-ba nagy jég vót szüret előtt, akkor emlékszek kidobuták, hogy mindenki menjen szüretüni, el is gyüttünk, még az iskolába is szabadság vót hogy le tudjuk szedni a szőlőt, olyan vihar vót, hogy a Kecskési horó aljába levitte a szőlőszemeket.

Gáll Éva
1984, X. 1.

Kalmár Gáspár

r.k. v.

Nagyberki

Kossuth L. u. 56.

Hegyközség

A szőlőhegyi tulajdonosok mögalakitottak egy hōgyközséget, most is van errü szó, hogy ujból mögalakitják, mer ez egy szervezet és nagyobb az üttereje mindenféle téren, akkor tudánk azt forszérozni, hogy segítsen a tsz is meg az erdészet is, hogy legyen küves ut a hegyre.

Annak idején még megvót a hegyközség összehitták a gazdákat, az óvasókörbé, az ott szokott lenni a Varga Ádinál. No azt akkor megalakult a gyűlés, ugy, mind a tsz, megválasztották a gazdák a vezetőséget, legelőbb a hegyközségi elnököt, régebben csak hegybirónak hívták. Annak az vót a joga, hogy ha valami probléma vót a gazdáknál: igénylés vagy az utaknak a rendezése, akkor kirendüte a gazdákat. Kidobuták, hogy menjenek az utat javítani, akinek otta szőleje. Egyébként minden gazda azt csányát, amit akart a szőlejibe, de nem vót elhanyagut szőlő, mind most.

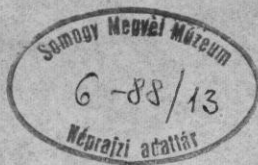
Itt errefelé nem vót meghatározva a szüretnek az ideje, mindenki akkor szüretelt, amikor akart. Attu is függött, kinek mennyi bora vót, ha valamik gazdának elfogyott a bora, akko időnap előtt szüretüt. Akkor hama szedett előleget, hogy lehessen mit inni. Azt mondták: sződünk utat, hogy legyen innivaló.

Gáll Éva, 1984. IX. 16.

Nagyberki - Szalacska
Somogy m.

Ruzsa Lajos, 1912.
r.k. v.

Hegyközség

Még most is hegyközség Szalacska, de a régi világba még vót hegyelöljáróság is meg hegybíró, ezen a hegyen nem lehetett akárkinek köröszkül járni, söröpó vót az ut végén, csak a gazdák gyűhettek be. Ha valaki Gödrébe vagy Szentmártonyba akart mennyi, akkor be köllött gyönni elkérni a kujcsot csak ugy mehetett át.

Gáll Éva
1984. III. 27.

Szőlőörzés

Kisgyerek voltam még már jártam iskolába, de kimentem, azt ott aludtam én magam, viszont vótak ott arra körü olyan öreg bácsikák azok végig ott aludtak, pláne szőlőérésbe. Oztán vót rá eset sokszor, hogy éjjél után két óráig is leültünk oda a gyüpre, ozt venyigét én csak tüzeltem ott nekik, égett a nagy tűz, ott azok beszélgettek, aztán akkor szépen bemantem a mi kis helünkre, ott aludtam. A világon mindenrül beszélgettek ott, a katonaságrul a gazdaságrul, szőlőröl, mindenrül. Nem okitották ki a fiatalokat, azt szokták mondanyi: "Boldog aki más kárarul tanul, boldogtalan aki a magájérul. Mer annak ott van ugye a nagy kára. Nem mondom azér a berki nép olyan barátságos, de mégis benne van az, hogy ha a másiknak baja is történik valamibül, de nem árulja el, akkor se ha előre tudja.

Gáll Éva
1984. III. 22.

Csősz

A csősznek vót szép lakása a hegyen, Pusztai János igen hosszú ideig vót csősz, ha jól őrizte a szőlőt akkor addig maradt csősznek még élt, akit a gazdák megfogadtak. A hegyközség csinyáta neki, tiszta téglalakása vót, a fűzetése vót minden egyes pince után egy könyér, ami szokott falusi könyér lenni, akkor a terület mennyiség után literszám buza, meg még egy pár forintot is kaptak, úgyhogy a két öreg megélt belüle urasan, azok egész éven át ott kinn is tanyáztak. Abba az időbe vótak olyan gazdasági cselédek, és akik onnét kiöregedtek má abbul a munkából, ilyenek is elmentek, mer ott mi dóga vót, semmi dóga nem vót, mind nappal a hegyen az összes pincét körüljárta. Minden egyes pinceajtónál vót egy darab fa támasztva, az vót a gyele. Ulyan csősz vót, hogy amikor én gyerek vótam, elküldött az anyám, hogy hozzak szőlőt haza, ugye aztán mind a gyerek a lugosrul vettem le, odagyütt, ott ért, még össze-vissza vert is, pedig a sajátunk vót, azt mondta, hogy: "azik Azt tanuld meg, hogy nekem a gyeles szőlőimet ne szedd le, ergye be a szőlőbe, szedj onnand, ne a lugoson, ami gyeles fejejim vannak neköm!" Az már snnyira ismerte a szőlőket, hogy kinézte a szép fejeket a lugoson, arrul tudta hogy bement-e valaki a szőlőbe vagy nem. Mer vót ám itt olyan gazda is, aki begyütt a Szalacskába, aztán a szőleje meg arra a másik végen vót, mire odaért az ü helihő megrakta a kosarát, itt is egyet, ott is egyet, ozt tele lett a kosara. Nekem is vót olyannal dógom is, én tudtam, hogy fogy a szőlőm a lugoson, láttam, na mondom most kifigyelem én, bementem a pincébe, betettem az ajtót, az ablakba ültem, ottand végig láttam, na majd gyün ez az illető, akit gondoltam, gyütt is, körül néz, veszi le itt a fejet, veszi le ott a fejet, odaér az ablakhoz nem messze, ott is körül néz, no aztán én meg kiszóltam az ablakon, ü sokkal idősebb vót ám, mind én: "Mit csiny sz te piszkos ember?" Akkor levette mán a szőlőt, de olyan ideges lett, nem tudta a kosarába beletönni, beletette a nadrágzsebjebe, kimentem azt rákijabáltam: Mit csinyász itt, hát mit csinyál maga, van rá szüksége most gyün el a sajátjátul! El kezdett dadogni: Ü nem, ü nem. Hát mondom mi az Isten ez itt a kosárba? Fogtam beleálltam a kosárba, összegázultam benn a szőlőt, azt monja meg in ü nem. Én meg belezúztam a nadrágzsebjebe is, csak úgy facsarodott a leve. Vót ilyen is, nem mondtam meg a csősznek, csak mink egymás között intéztük így el a dógot. Ugyanolyan szőleje vót pedig annak is, még azt se mondhatom hogy nekem más lett vóna, azt levett egy fejet megköstülni, mer azér ugye nem is szóltam vóna. Ez ilyen ember vót, jobban esett a lelkinék, ha lothat. Pl. vót egy másik aki a Felső mezőn gyütt haza kocsival, ha többet nem tudott is magyarul mondval lopni, leszállt, egy olyan paraszt tököt, azt is földobott a kocsijára, könnyebb vót neki a lölkiösmerete, ha csak egy kicsit is lopott. Pl. Szalacska puszta felé mentünk, az gazdasági terület vót, a Biró Pistájé vót a gazdaság, hát egy ember meg leszerelte a taligákat, amivel kinn szántottak, a mezőn, azokat a tézslijeit, elvitt valami tizet, hát minek vitte az aztat el, nem vót rá szüksége, ugye csak akibe benne van az a vér, az akármerre megy lopni fog.

Nagyberki
Somogy m.

Tót /Péter/ József, 1906.
r.k. v.

Hegyközség

Valamikor vót itt hegybíró Tar Pétör, meg vót hegyelöljáróság is, a gazdák választották meg maguk közül. Nem kaptak azok semmilyen fizetést, ez csak egy olyan tiszteletbetartás vót. Akit megszavazott a hegyközség az lett a hegybíró, rendes embert választottak nem iszákost. Ennek a föladata az vót, hogyha a szőlőhegybe valami mögyénél különbözetek vótak, gazdák között, ott beavatkoztak. A maguk belátása szerint igazságosan eldöntötték, hogy ez ide tartozik, az meg amoda. Nekem sohase vót a szomszédommal vitám, de mások nem is kevesen bizony vitatkoztak. Mer ott kinn Szalacsán nagyon furcsa megyék vannak, ferdén mennek. Hegybirónak ugye ezer csak ulyant lehetett megválasztani, aki ismerte a szőlőhegyet egészbül. Szalacsán tisztán nagyberkieknek vót s ölejük, ugyan, vót egy attalái, arra is rámaradt valahugyan, az édesanyja innét származott, aztán ü örökölte.

Gáll Éva
1984. III. 22.

Hegyközség -- Kápolnás

vót Szalacska, én mióta tudom, 906-ba születtem, ketten vótunk anyámmal, mikor nem köllött iskolába menni, fogtam a szoknyáját és mentem ki vele Szalacskára, de én azt a kápolnát, mindent úgy értem, ahogy ma van, nem mondom azóta tatarozták. Antal napra, máj. 13. kipucultatta a körzetit a Biró uraság, akkor ott vót Szent mise, mind a templomba, ugyanolyan felajánlással, csak kérte ugye a pap akkor a Pádúai Szent Antalt, hogy pártfogolja a szőlőhegyet. Van egy harang, aztat valamikor, amikor a Luciper vagy kicsoda, szokott erre gyünnyi, ilyen csunya fölhőkbe, meg a garabonciás az kutyának nevezte a harangot, azt mondta: "Ha az nem volna, már régen elvágtam volna mindentöket". És van benn annyibul valami, hogyha xsunya idő van, mer az én szőlóm közel van oda a kápolnához, én sűrűjen ott vótam. Azt ha gyütt egy csunya fölhő, hogyha láts ott rajta, hogy csunya, hogy jég eső, olyan nehéz, meglátszott rajta, hogy durva fölhő, akkor el szoktunk szaladni harangozni, talán annak az a zörgése, rözgése a harangszónak, mögbontotta a fölhőt, mindig elment másfelé a jégeső. De nagyon szép vót a hegy bucsu alkalommal, kinn vót cukrász, bábos, máshunnad gyüttek, sátrakba árultak. A Biró uraság ez a bérlő, ez olyan külön sátort csináltatott, összeszedte az összes vendégjeit, a ispán, főispán meg ilyenek ott vótak. Nagyon sok nép is vót.

Gáll Éva
1984. III. 22.

Nagyberki
Somogy m.

Varga Pálné, 1912.
Dobos Űrsébet
r.k. v.

Szőlőörzés

A gzdák pláne mikor ott háltak este mindig esszementek beszélgetnyi,
De mikor örözték a szőlőt, mer szüret előtt, mikor már érik a szőlő,
megy ez a borz, meg mindenféle állatok, aztán lebitangulják, meg az
őz is annyira lekapkodja, akkor raktak nagy tüzet azt összementek,
Az a Tót Péter jóska mikor gyerek vót, mindig ott csöntörgött az öregek
között mer meghalt az anyja, az szokta mesényi mekkora nagy tüzetet raktak
hogy elriasszák az állatokat a szőlőrül.

Gáll Éva
1984. III. 22.

Nagyberki
Somogy m.

Varga Pálné, 1912.
Dobos Örsébet
r.k. v.

Csősz

Öregapámnak, a Pusztainak aki csősz vót, a botján meg a tarisznyáján vót csőszjelvény. Mikor elmentünk akkor odatámasztott a pinceajtóba egy kis karót vagy fát, az vót a gyele, arrul tudtuk, hogy ott járt. Még a csendőrök is akármikor mentek a hegyre, a csősznél köllött nekik jelentkezni, meg a kéményseprőnek is mikor ment. A hegyen állandóan a csősz, meg a vincellérék, meg lent Csillébe az András bácsi meg az Éva néni lakott, más nem, az kisberkiek vótak.

Gáll Éva
1984. III. 22.

Nagyberki
Somogy m.

Varga Pálné, 1912.
Dobos Örzsébet
r.k. v.

Vincellér

A Kiss Jóska előtt valami Milkovics nevű vincellér vót az urasági szőlőbe. A vincellér maga is dógozott, meg mentek a napszámosok, azokat osztotta be. Berkiből, Kercesligetről is mentek napszámosok, meg voltak itt az uradalomba Zalából summások, azok elgyüttek tavasszal aztán egész őszig itt voltak. Répát szedtek, arattak, szüreteltek is. Sokat danolták, hogy:

Sej uj a cipóm, el akarom viselni,
De jaz anyám nem akargya engedni,
Engedd anyám, nem a te pénzed ára,
Sej, én kerestem a nagyberki határba.

Sej, uj a kendóm, el akarom viselni,
De jaz anyám nem akargya engedni,
Engedd anyám, utoljára kötöm föl,
Mer a jövő ősszel a gyöngykoszorut teszem föl.

Gáll Éva
1984. III. 22.

Hegybirót

a gazdák választották meg, a gyűlésen. Ha vót valami azt a hegybírónak be köllött jelenteni, nem úgy mind most, hogy olyan gazdátlanul megy az a Szalacsikai hegy, hogy nem lehet egymást elkerülni, mióta autóval járnak el köll menni egész föl megfordulni, a más pincéje előtt. A hegybíró régen ~~hagyx~~ csinyáta a sorompókat, a Csille végénél is vótak sorompók csavaros kújjcsak, hogy nem lehet mennyi az erdőre, ellen-örzött mindent a hegybíró. Meg ha valami megyénél veszékedtek, akkor oda-hitták a hegybíró, jelentették neki. Mindenki tudta, hogy most itt a megyém, oda vót egy cüek téve, mer vannak olyanok, akik veszekesznek a megye végett, egyik jobban fölkapálja a másik meg nem. Högyelöljárók is vótak a hegybíró mellett, Tar Gábor, Takács Imre ... A högybíró is úgy vót mind a falusi bíró, ha nem tetszett, akkor nem választották meg, vót aki 6, vót aki 12 évig vót, melik milyen vót, kicserélték, ha nem tetszett.

Gáll Éva
1984. III. 22.

Varga Pálné, 1912.
Dobos Örszébet
r.k. v.

CSŐSZ

Pusztai öregapám vót a csősz, az én gyerekkoromban. Apám testvérgye férjhő ment ide a faluba, aztán meghalt az ura, vót egy fija, az meg beleugrott a kanárisba, itt szoktak fürödni régen a gyerekek, az meg szivgörcsöt kapot. Akkor aztán hazament, a másik testvérgye is meghalt apánnak itt Berkibe, annak meg maradt két lánya, aztán az a néném, amelyik hazament az anyai házhol, férjhöz ment a sógorához, hogy azt a két lányt nevelje. No annak a második urának az apja vót Pusztai, azér hittam én öregapánnak. Nagy börtarisznyája vót, olyan sok biléta vót rajt, fényes kutyafejek, meg olyan sárga sallangok, azt mondta "No, te rossz pénz!" Mikor gyűtt mindég hozott valamit abba ja tarisznyába, gyümölcsöt, körtét, almát, ilyesmit. Pusztai öregapám mindig kinn lakott a hegyen, amind leérünk Szalacs-kárral, van egy körszt, no ott balról vót a csőszház. Gabonát is adtak neki, meg minden háztul kapott egy-egy kenyeret. Utóbb ná Kereselegetrül gyűtt oda egy másik csősz, a hegyközség fogadta föl a csősz, vót hegybíró, Tar Pétör bácsi, arra vót a szőleje Csillébe, mindjárt a csőszházon belül. Vendelkor, mikor vót a hegybucsu, mer azelőtt nem Antalkor vót, mind most, hanem Vendelkor, a hegybírónál szoktunk táncolni.

Gáll Éva
1984. III. 22.

Nagyberki-Szalacska
Somogy m.

Ruzsa Lajos, 1912.
r.k. v. /cseléd/

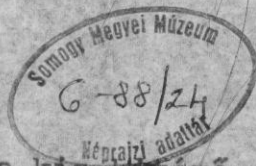
Csősház

A csősházba csak a hegycsősz lakhatott, az járta Szalacsán meg Csillébe a gazdáknak a szőlejit. De a papokhoz tartozott a csősház, mer az adta el, de az a parasztoké vót, azok rőndölköztek fölötte, azé lett eladva, hogy abbu lesz a templom tatarozva, dehát nem lett belüle semmi se.

Gáll Éva
1984. III. 23.

Csőszház

A köröszt után, mindjárt ahun van az a kis kitérő, ahogy Csilléből megy föl az ut Szalacskába, sőt még arra is emlékszek, hogy a nagyapám vót högybiró is. Szalacska hegyfőzség volt rendes hegyelöljárósággal. A bort is szedte a pap meg a mester, ide hordták a bort a nagyapám pincéjibe, páronként nem is tudom már mennyi bort köllött adni, párberbe ment a bor is. A nagymama elkészítette az ennivalót nagyjából ette a pap a jó kis tyukhust meg pörkület, a papa itt kinn fölmelegítette, itt ettek-ittak a kántor meg a pap. A hegybiró alá tartozott a hegycsősz, mer állandó hegycsősz vót ittend, egy csősz vót ezen a hegyen, meg Kata högyön is vót egy csősz régen. A csőszök általába olyan szegényemberek vótak, akik kiestek már a munkából, akkor kigyüttek ide a szőlőhegyre csősznek felesegéstől együtt. Itt kaptak bért, gabonát meg egyéb járadékot szőlőterület nagysága után.

Gáll Éva
1984. III. 27.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Ruzsa Lajos, 1912.
r.k. v.

Lopás

10 évig vótam mezőőr, ismerem jól a területet, Kata högyetm a csomai mezőt meg erre le az összes hegyeketl Nagyobb lopás nemigen fordult elő. Bár azér engem is megloptak egypárszor, pláne még lenn laktak Sárkány tónál a cigányok, azok szerettek hozzányulni. Eccer a korai francia boromat leszédtek mind egy szemig.

Gáll Éva
1984. VIII. 29.

Szőlőörzés

Éréskor a csősz őrizte a szőlőt, meg azér kijártak az öregjeink is. A csősz egy karót vagy egy botot mindig tett a pinceajtóba, a zár felé döntötte.

A Salátás pinceajtóján a zár száraz füvel be van tekerve, ezt csak ő csinálta egyedül.

A csősz azér tette oda azt a botot, hogy lássa, a gazdán kívül nem járt-e ott valaki. Azt a karót otthagytuk az ajtó közelébe.

Vót olyan eset, hogy jártak idegenek a szőlőbe, de a pincebetörés az nagyon ritka volt. Ha mégis előfordult, akkor a csősz a gazdának bejelentette, a gazda meg kijött a csendőrökkel és elfogták a bűnöst.

Nagyobb ünnepekkor, meg télen mikor nem járt annyira a nép, akkor kijöttek a gazdák, nagyapám is, akkor meg volt beszélvel, hogy ezen a részen hány ember, a másikon is mennyi, be vót osztva a terület, és ezek az emberek minden éjjel 2-3-szor körbejárták a pincéket, sorba egymás után minden pinceajtóhoz odamentek és körülnéztek, mer télen szoktak a nagy betörések, lopások lenni, amikor senki se jár kinn a hegyen. A gazdák váltották egymást, egyik este ez a két-3 gazda járta sorra a pincéket, a másik este megin másik három gazda nézett körül. Mindig őrizték ezt a hegyet mindig, sőt ide nem lehetett csak úgy bejönni akárkinek, vót egy sorompó is a hegy végén, egy fa vót keresztbe az uton, sróffal lehetett becsukni, és csak a csősz tudtával lehetett köröszkül járni, még magunknak is, elköllött kérni a csősztül a kulcsot, ilyen srófos kujcsa vót, avval nyitottuk ki, mellette meg sánc vót, nem lehetett másképp begyünni. Az idegent a csősz rögtön utasította ki.

Kalmár Gáspár
r.k. v.

Nagyberki
Kossuth L. u. 56.
Somogy m.

Sorompó

Vót egy sorompó Csille végénél, azér hogyha azt lecsukták nem lehetett arra az erdészet felé menni, begyünni se. kocsival. A Kápolnai horhón két utá vót, na most ugy vót megbeszélve a pógártársakkal, hogy pl. télen mikor vittük a trágyát, akkor a bal uton megyünk kifelé - akkor még balra hajts vót- a jobb uton gyüvünk üresen haza, ez azér vót nehogy összeütközzünk, mer az a horhó olyan szük, hogy nem lehet kikerülni egymást. Az utak nagyon rendbe vótak tével, amég vót hegyközség. Ki vót dobulva hogy ekkor és ekkor a szőlősgazdák menjenek a Kercseligető elágazáshoz ásóval, kapával, lapáttal, minden tavasszal meg vót csinálva az ut. Vadaskerttől egészen föl Szalacska tetőig.

Gáll Éva
1984. IX. 16.